

เวชศาสตร์ฟื้นฟูฯ 2551; 18(2): 59-64
J Thai Rehabil Med 2008; 18(2): 59-64

ผลการออกกำลังกายด้วยการรำไม้พลองป้าบุญมีแบบประยุกต์ ต่อการทรงตัว ความยืดหยุ่น และความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ของผู้สูงอายุ

วิชานี จันมูกดา พ.บ., ปิยะกัทร เดชพะဓารම พ.บ., ว.ว. เวชศาสตร์ฟื้นฟู
ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู โรงพยาบาลศิริราช

ABSTRACT

The effect of the modified Boonmee long stick exercise on balance, flexibility and strength in the elderly
Janmookda V, Dajpratham P.

Department of Rehabilitation Medicine, Faculty of Medicine Siriraj Hospital, Mahidol University

Objectives: To study the effects of training the elderly with the modified Boonmee's long stick exercise on balance function, flexibility, strength and quality of life

Study design: cohort, pre and post study

Setting: Department of Rehabilitation Medicine, Siriraj Hospital

Subjects: Forty community dwelling elderly who were healthy and had not practiced regular exercise for 3 months.

Methods: Participants were taught how to exercise with the modified Boonmee long stick by a master for 3 days, then continued exercise at home 3 times/week for 3 months. The following were measured or tested before and after the training: resting pulse rate and arterial blood pressure, body flexibility, balance function, grip strength and knee extensor strength, and quality of life (QOL).

Results: Ten males and 30 females with mean age of 66 ± 5.4 years old were participated. Thirty-two participants (80%) had continued exercise for 3 months but 29 participants in 32 participants (91%) performed regular exercise at least 3 days per week. The participants had improved significantly on resting heart rate ($p=0.044$), the balance function (the Timed Up & Go test: $p=0.00$, the functional reach test: $p=0.01$), the quadriceps muscle strength ($p=0.00$) and the QOL scores in physical functioning ($p=0.042$), bodily pain ($p=0.001$) and general health perception aspects ($p=0.003$). However, there were no changes in the body flexibility, the hand grip strength and the mean arterial pressure.

Conclusion: Three-month exercise with the modified Boonmee long stick could improve balance, quadriceps muscle strength and quality of life but could not improve flexibility in the elderly.

Key words:, long stick exercise, balance, flexibility, muscle strength, elderly

J Thai Rehabil Med 2008; 18(2): 59-64

รูปแบบการวิจัย: การศึกษาแบบไปข้างหน้าเบรี่ยบเทียบก่อนและหลัง
สถานที่ทำการวิจัย: ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู โรงพยาบาลศิริราช

กลุ่มประชากร: ผู้สูงอายุสุขภาพดีที่อาศัยอยู่ในชุมชนและไม่ได้ออกกำลังกายเป็นประจำเป็นเวลา 3 เดือนจำนวน 40 คน

วิธีการศึกษา: ผู้สูงอายุได้รับการสอนการรำไม้พลองจากวิทยากรเป็นเวลา 3 วัน หลังจากนั้นให้ฝึกต่อที่บ้านอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง เป็นเวลา 3 เดือน ก่อนและหลังจากฝึกสำหรับคราว 3 เดือน ผู้สูงอายุได้รับการวัดชี้พจน์และความดันโลหิตขณะพัก ความยืดหยุ่น สมดุลการทรงตัว ความแข็งแรงของแรงกดมือและกล้ามเนื้อเหยียดขา และวัดคุณภาพชีวิต

ผลการศึกษา: ผู้สูงอายุชาย 10 คนและหญิง 30 คน อายุเฉลี่ย 66 ± 5.4 ปี มี 32 คน (ร้อยละ 80) ออกกำลังกายจนครบ 3 เดือน แต่ 29 คน จาก 32 คนนี้ (ร้อยละ 91) รำไม้พลองสม่ำเสมออย่างน้อย 3 ครั้ง/สัปดาห์ เมื่อใช้วิเคราะห์ข้อมูลเบรี่ยบเทียบก่อนและหลังการฝึก 3 เดือน ชี้พจน์ขณะพัก ($p=0.044$) การทรงตัว (timed up & go test: $p=0.00$, functional reach test: $p=0.01$) ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเหยียดขา ($p=0.00$) และคุณภาพชีวิต (SF-36) ดีขึ้น ในด้าน physical functioning ($p=0.042$) ด้าน bodily pain ($p=0.001$) และด้าน general health perception ($p=0.003$) กว่าก่อนฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่พบความแตกต่างของแรงกดมือ และความดันโลหิตเฉลี่ย

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาผลการออกกำลังกายด้วยการรำไม้พลองป้าบุญมีแบบประยุกต์ต่อการทรงตัว ความยืดหยุ่น ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ และคุณภาพชีวิตในกลุ่มผู้สูงอายุ

Correspondence to: Dr. Vichanee Janmookda. Current address: Sirinthon National Medical Rehabilitation Centre, 88/26 Tiwanon Road, Mueng Nonthaburi, 11000.

E-mail: vichy2521@hotmail.com

สรุป: การประยุกต์ทำรำไม้พลองแบบป้าบุญมี สามารถเพิ่มสมดุลการทรงตัว ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเหยียดเข้าและคุณภาพชีวิตให้ผู้สูงอายุ แต่ไม่มีผลต่อความยืดหยุ่น

คำสำคัญ: รำไม้พลอง การทรงตัว ความยืดหยุ่น ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ผู้สูงอายุ

เวชศาสตร์พัฒนา 2551; 18(2): 59-64

บทนำ

เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุประสิทธิภาพของระบบต่าง ๆ ภายในร่างกายทำงานลดลงโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำงานของระบบหัวใจและปอด ระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ และระบบประสาท ลดลงตามวัยที่เพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เรียกว่า physiologic aging⁽¹⁾ มีการศึกษาพบว่าประชากรที่มีอายุเพิ่มขึ้นจาก 30 ปี เป็น 70 ปี จะมีอัตราใช้ออกซิเจนสูงสุด ($\text{VO}_2 \text{ max}$) ลดลงร้อยละ 40 ขณะที่ อัตราเดินหัวใจสูงสุด (maximum heart rate) จะลดลงร้อยละ 20 แสดงให้เห็นว่าอายุที่เพิ่มขึ้นมีผลต่อความสามารถของการใช้ออกซิเจนสูงสุด⁽²⁾ ในแข็งขององค์ประกอบของร่างกายพบว่าหลังจากอายุ 30-40 ปี คนปกติมีมวลกระดูกและมวลกล้ามเนื้อลดลงโดยพบว่าในผู้ชายมีไขมันเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 15 ที่อายุ 25 ปี และเพิ่มขึ้นร้อยละ 28 ที่อายุ 65 ปี ส่วนผู้หญิงมีไขมันเพิ่มประมาณ ร้อยละ 25-39 ในช่วงอายุ 40 ปี⁽³⁾

ด้านสมดุลการทรงตัวพบว่า เมื่ออายุมากขึ้น ปัจจัยด้านความสามารถแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ความยืดหยุ่นของร่างกาย และความสามารถที่ลดลงมีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุเสียสมดุลการทรงตัว⁽⁴⁾ ซึ่งผลจากการเปลี่ยนแปลงของสรีระตามวัยดังกล่าวทำให้ผู้สูงอายุมีความสามารถสำรอง (functional reserve) ลดลง มีการเคลื่อนไหวช้าลง สามารถช่วยเหลือตัวเองในการทำกิจวัตรประจำวันและเคลื่อนไหวร่างกายได้ลดลง⁽¹⁾ ดังนั้น การออกกำลังกายจึงมี

บทบาทอย่างมากต่อการเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ความสามารถ ความยืดหยุ่น ประสิทธิภาพในการเคลื่อนไหว และสมรรถภาพของปอดและหัวใจ

ปัจจุบันทุกภาคส่วนมีความตื่นตัวเป็นอย่างมากในการส่งเสริมการออกกำลังกายในประเทศไทย เนื่องได้จากโครงการส่งเสริมการออกกำลังกายต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชมรมผู้สูงอายุตามแหล่งชุมชน สวนสาธารณะ เพื่อให้มีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ มีรายงานการสำรวจพฤติกรรมการออกกำลังกายของประชากร พ.ศ.2547 ในประชากรกลุ่มอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 1,361 คน พบว่าการเดินเป็นการออกกำลังกายที่นิยมมากที่สุด ได้แก่ การวิ่ง การเดินแอโรบิก การรำไม้พลอง ไทเก็ก พิตเนส โยคะ และจีง ตามลำดับ⁽⁵⁾

การออกกำลังกายโดยการรำไม้พลองหรือรำตะบองเป็นการออกกำลังกายประเภทหนึ่งที่ร่างกายมีการเคลื่อนไหว โดยมีไม้เป็นองค์ประกอบในการออกกำลังกาย เป็นการออกกำลังกายที่เน้นการเคลื่อนไหวทุกส่วนของร่างกายทั้งลำตัว แขนและขา ทำรำไม้พลองมีการย่อเหยียดขาซึ่งช่วยเพิ่มความแข็งแรงให้กล้ามเนื้อฝึกการประสานงานของกล้ามเนื้อ (coordination) เพิ่มความคล่องตัวให้กับข้อต่าง ๆ และสมดุลการทรงตัว ซึ่งสำคัญต่อการเดิน ป้องกันการล้มและทำกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ จึงเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากเรียนรู้และฝึกฝนได้ไม่ยาก ทำการออกกำลังกายไม่ต้องขอนผู้สูงอายุสามารถจำไปฝึกได้ง่าย ไม่ทำให้เกิดอันตราย อีกทั้งระดับความแรง (intensity) ของการออกกำลังกายชนิดนี้อยู่ในระดับน้อยถึงปานกลางซึ่งเป็นระดับที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุสามารถปรับจำนวนครั้งและความเร็วให้เหมาะสมสำหรับแต่ละคนได้

ปัจจุบันการออกกำลังกายด้วยการรำไม้พลองมีการเผยแพร่หลายรูปแบบ เช่น รำไม้พลองแบบป้าบุญมี เครื่องรัตน์ รำตะบองแบบชีวิต รำไม้พลองประกอบเพลิง

พื้นบ้าน และรำไม้พลองกระบวนการบีกระเบื้อง การรำไม้พลองแบบป้าบุญมีเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่ป้าบุญมี คิดค้นและทดลองใช้กับตนเองจนมีสุขภาพดีขึ้น และต่อมาที่ได้รับความนิยมแพร่หลาย สวนท่ารำตะบองชีวิตนั้น มีรูปแบบคล้ายกับรำไม้พลองแบบป้าบุญมี เช่น ลักษณะการจับไม้พลอง หมุนตัว เอียงตัว หมุนไหลยกย่อง เป็นต้น มีการศึกษาผลการออกกำลังกายรำตะบองชีวิตในกลุ่มผู้ที่ไม่ได้ออกกำลังกายจำนวน 85 คน โดยทำการวัดแรงก้ามือ ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อหลัง และความยืดหยุ่น หลังการฝึกเดือนที่ 1, 2 และ 3 พบร่วง กลุ่มประชากรดังกล่าว มีความแข็งแรงของกล้ามเนื้อหลังและความยืดหยุ่นดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ⁽⁶⁾ ส่วนการศึกษาผลการออกกำลังกายแบบรำไม้พลองกระบวนการบีกระเบื้องในกลุ่มประชากร อายุ 55-75 ปี พบร่วง ผู้เข้าร่วมวิจัยมีความอ่อนตัวและสมรรถภาพการใช้ออกซิเจนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ⁽⁷⁾

เนื่องจากการล้มเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเสียชีวิตของผู้สูงอายุ⁽⁴⁾ ผู้วิจัยจึงประยุกต์การรำไม้พลอง ของป้าบุญมีแบบดั้งเดิม โดยลดจำนวนครั้งในแต่ละท่าลงจาก 99 ครั้ง เหลือ 20 ครั้ง เพื่อปรับลดความแรงการออกกำลังกายลงให้เหมาะสม สมกับผู้สูงอายุ และจัดทำการศึกษารั้งนี้ขึ้นเพื่อวัดผลการออกกำลังกายด้วยการรำไม้พลองป้าบุญมีแบบประยุกต์ ต่อการทรงตัวความยืดหยุ่นและความแข็งแรงของกล้ามเนื้อของผู้สูงอายุ

วิธีการศึกษา

กลุ่มประชากร:

ทำการค้นหาในกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่า Timed Up and Go (TUG) test ซึ่งเป็นการวัดสมดุลการทรงตัว ค่าที่วัดได้มีหน่วยเป็นวินาที โดยเวลาที่วัดได้ยังน้อยยิ่งแสดงถึงสมดุลการทรงตัวที่ดี โดยนำค่า TUG เฉลี่ยของผู้สูงอายุไทยปกติที่เคยทำการศึกษาไว้⁽⁸⁾ ซึ่งเท่ากับ 8.8 ± 1.2 วินาที คาดว่าหลังการฝึกรำไม้พลองค่า TUG

ควรลดลงอย่างน้อยร้อยละ 25 ดังนั้น เวลาที่ลดลง 2.2 วินาที และประมาณค่าเบี่ยงเบน SD (~3 เท่า) ของการลดลงเท่ากับ 3.6, กำหนด type I error = 0.05, power of the test = 0.8 และเป็น 2 sided test, $\alpha=0.05$ และ $b=0.2$, 2- sided ขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้เท่ากับ 24 กรณฑ์การคัดเข้า

- ผู้สูงอายุที่อาศัยในบ้านและมีอายุเท่ากับหรือมากกว่า 60 ปี
- ตกลงขยอนเมื่อเริ่มการศึกษา
- “ไม่ได้ออกกำลังกายโดยวิธีใด ๆ (เฉพาะการออกกำลังกายไม่รวมกิจกรรมที่ทำประจำ) เป็นประจำเป็นเวลาอย่างน้อย 3 เดือน
- สามารถช่วยเหลือตัวเองทำกิจวัตรประจำวันได้
- “ไม่ต้องใช้อุปกรณ์ช่วยเดิน

กรณฑ์การคัดออก

- มีโครงสร้างต่าง ๆ ที่เป็นข้อห้ามในการออกกำลังกาย เช่น ข้ออักเสบเฉียบพลัน โรคหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน เป็นต้น

ขั้นตอนการวิจัย

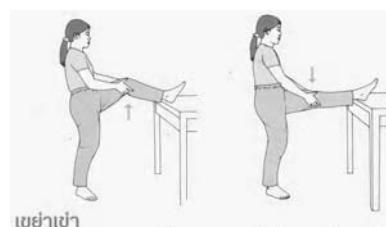
- ติดประกาศรับสมัครผู้สูงอายุเข้าร่วม วิจัยภายในโรงพยาบาลศิริราช
- ผู้สูงอายุที่สนใจได้รับการตรวจคัดกรองตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นดังนี้
- ผู้สูงอายุอ่อนแอสารซึ้งแรงและเชื่อมโยงขยอนเมื่อเริ่มการศึกษา
- สัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ โรคประจำตัว การเคลื่อนไหว ร่างกายและปัญหาการมองเห็น
- หลังจากนั้นทำการฝึกจำไว้พลองป้าบุญมีจากครูฝึกเป็นเวลา 3 วัน โดยท่าที่ใช้ในการฝึกเป็นท่าจำไว้พลองป้าบุญมีแบบประยุกต์คือมีทั้งหมด 11 ท่า (รูปที่ 1) แต่ละท่าใช้ความเร็วในการฝึกเท่ากัน แต่ลดจำนวนครั้งลง จาก 99 ครั้ง เหลือ 20 ครั้ง ใช้เวลาทั้งหมด 45 นาที ประกอบด้วยท่า อบอุ่นร่างกาย 10 นาที ต่อด้วยท่ากายบริหารจำไว้พลอง แบบป้าบุญมี

ประยุกต์ 30 นาที และ ช่วงผ่อนกำลัง 5 นาที

- หลังฝึกครบ 3 ครั้งผู้เข้าร่วมบริจัยได้รับมอบหมายให้ทำการบริหารจำไว้พลองต่อที่บ้านอย่างน้อย 3 ครั้งต่อสัปดาห์ เป็นเวลา 12 สัปดาห์ โดยมีแผ่นพับและ วิดีทัศน์ประกอบการฝึกที่บ้าน และต้องบันทึกจำนวนครั้งที่ฝึกต่อสัปดาห์ลงในแบบบันทึกการฝึก (log book)
- ผู้วิจัยโทรศัพท์ตามการทำการบริหาร

และปัญหาทุก 4 สัปดาห์จนครบ 12 สัปดาห์

- ทำการประเมินผล 2 ช่วง คือช่วงก่อน และหลัง 12 สัปดาห์ โดยข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ในการวัดผล ได้แก่ ความดันโลหิต และชีพจรขณะพัก การทรงตัว ความยืดหยุ่น ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ความพึงพอใจ และคุณภาพชีวิต ดังนี้
- การทดสอบสมดุลการทรงตัว โดยใช้ Functional reach test (FRT) และ Timed Up and Go (TUG) test เพื่อ

เบ่าย่าง

ท่าที่ 2 กำพายเรือ

ท่าที่ 4 กำขาบง

ท่าที่ 6 กระเดียงกอยหลัง

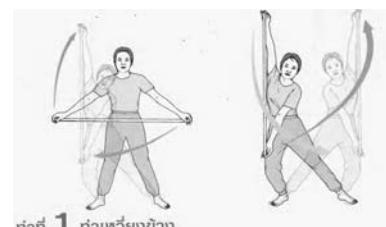

ท่าที่ 8 กำอกกันบท หรือกำไยกวัก

ท่าที่ 10 กำคาดศีรษะ

รูปที่ 1 ท่าจำไว้พลองแบบป้าบุญมี⁽⁹⁾

ท่าที่ 1 กำเหวี่ยงขา

ท่าที่ 3 กำหมากาย หรือหมาล้อ

ท่าที่ 5 วายบ่าด้านหน้า (เฟรซไทบ์)

ท่าที่ 7 กำบัน

ท่าที่ 9 กำยกบ่าหน้า หรืออับใบขับหัว

ท่าที่ 11 กำวนด้วง

วัด dynamic balance

- Functional reach test⁽¹⁰⁾ ผู้เข้าร่วมวิจัยยืนตรง เอื้อมมือไปข้างหน้าให้ได้มากที่สุดโดยที่เท้าทั้งสองข้างยืนติดกับพื้นห้ามเดินเท้าและห้ามเอามืออีกข้างพิงกำแพง จากนั้นวัดระยะที่เอื้อมมือไปข้างหน้า วัด 2 ครั้ง โดยเอกสาร่าที่ดีที่สุด หน่วยที่ใช้วัดเป็นนิว
- Timed up and go test⁽¹¹⁾ จับเวลาตั้งแต่ผู้ถูกรวัดลุกจากเก้าอี้ เดินวนรอบห้องแล้วกลับมาในที่เดิมโดยให้ผู้ถูกรวัดเดินเร็วที่สุดเท่าที่ทำได้ กำหนดระยะทางระหว่างเก้าอี้กับหลังเท้ากับ 6 พุ่ต วัด 2 ครั้ง โดยเอกสาร่าที่ดีที่สุด หน่วยที่ใช้วัดเป็นนิวินาที
- การทดสอบความยืดหยุ่น โดยใช้ back scratch test เพื่อวัดความยืดหยุ่นของร่างกายส่วนบน และใช้ chair sit and reach test เพื่อวัดความยืดหยุ่นของร่างกายส่วนล่าง
- Back scratch test⁽¹¹⁾ ผู้เข้าร่วมวิจัยเอามือไขว้ด้านหลังและพยายามเอานิ้วแตะกันให้มากที่สุด ทำการวัดระยะห่างระหว่างนิ้วกลางของมือทั้งสองข้าง หน่วยที่ใช้วัดเป็นนิว วัด 2 ครั้งโดยเอกสาร่าที่ดีที่สุด
- Chair sit and reach test⁽¹¹⁾ ผู้เข้าร่วมวิจัยนั่งบนเก้าอี้โดยไม่พิงพนักเก้าอี้ ขาข้างที่ใช้วัดเหยียดตรง เอามืออีกข้างเดินไปอยู่เท้า ทำการวัดระยะห่างระหว่างปลายนิ้วกลาง ถึงปลายเท้าข้างเดียวกัน วัด 2 ครั้ง โดยเอกสาร่าที่ดีที่สุด หน่วยที่ใช้วัดเป็นนิว
- การประเมินกำลังกล้ามเนื้อ โดยใช้ Jamar dynamometer วัดแรงกำมือและใช้ dynamometer test วัดความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเหยียดขา
- Jamar dynamometer⁽¹⁰⁾ ให้ผู้เข้าร่วมวิจัยออกแรงบีบด้านจับของเครื่องมือให้แรงที่สุด โดยข้อศอกตั้งฉาก แขนชิดลำตัว วัด 2 ครั้ง โดยเอกสาร่าที่ดีที่สุด หน่วยที่ใช้วัดเป็นปอนด์

- Dynamometer สำหรับวัดความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเหยียดขา⁽¹²⁾ ให้ผู้เข้าร่วมวิจัยออกแรงเหยียดขาให้ได้มากที่สุด วัด 2 ครั้ง โดยเอกสาร่าที่ดีที่สุด หน่วยที่วัดเป็นปอนด์

- การประเมินความพึงพอใจ ประเมินหลังครบ 12 สัปดาห์ เป็น 5 ระดับ ดังนี้ 5 = พอดีมาก, 4 = พอดี, 3 = เฉย ๆ, 2 = ไม่พอดี, 1 = ไม่พอดีมาก
- การประเมินคุณภาพชีวิต ใช้แบบสอบถาม SF – 36 ฉบับภาษาไทย⁽¹³⁾ ประเมินก่อนและหลังฝึกครบ 12 สัปดาห์ ซึ่งมีทั้งหมด 36 คำถาม ประกอบไปด้วย 8 ด้าน ได้แก่ physical functioning, role limitations due to physical health problems, bodily pain, general health perception, social functioning, general mental health, role limitations due to emotional problems และ vitality

การวิเคราะห์ทางสถิติ

ใช้ Statistical Package for Social Sciences (SPSS), version11.5 วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

- พรรณาข้อมูลเชิงคุณภาพ (PE) เป็นจำนวนและร้อยละ ข้อมูลเชิงปริมาณ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
- เปรียบเทียบความแตกต่างก่อน-หลัง ด้วย paired t-test สำหรับข้อมูลที่มีการแจกแจงแบบปกติและด้วย Wilcoxon signed rank test สำหรับข้อมูลที่มีการแจกแจงแบบไม่ปกติ
- การวิเคราะห์ผลจากการทำแบบสอบถาม SF-36 ให้เป็นคะแนนในแต่ละคำตอบของ 36 คำถาม วิเคราะห์ข้อมูล และ เปรียบเทียบข้อมูลก่อน-หลังโดยใช้ Friedman test งานวิจัยนี้ได้ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะกรรมการการจัดอบรมการวิจัยในคน คณะกรรมการแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล

ผลการศึกษา

มีผู้เข้าร่วมวิจัยจำนวนทั้งหมด 40 คน เป็นหญิง 30 คน และชาย 10 คน อายุ 60-80 ปี อายุเฉลี่ย 66 ± 5.4 ปี น้ำหนักเฉลี่ย 61 ± 9.7 กิโลกรัม ส่วนสูงเฉลี่ย 157 ± 7.4 เซนติเมตร ตัวนี้มีลักษณะเฉลี่ย 24.9 ± 3.7 กิโลกรัม /ตารางเมตร² ส่วนใหญ่ในเกณฑ์ปกติ ($18-25$ กิโลกรัม /ตารางเมตร²) ผู้เข้าร่วมวิจัยส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว ได้แก่ โรคกระดูกและข้อ 25 คน (ร้อยละ 63) โรคไข้�ัม ในเลือดสูง 19 คน (ร้อยละ 48) ความดันโลหิตสูง 18 คน (ร้อยละ 45) โรคเบาหวาน 15 คน (ร้อยละ 38) โรคหลอดเลือดหัวใจตีบ 8 คน (ร้อยละ 20) โรคหอบหืด 6 คน (ร้อยละ 15) และโรคถุงลมโป่งพอง 2 คน (ร้อยละ 5) ในด้านการมองเห็นพบร้า ต้องใส่แว่นตา 30 คน (ร้อยละ 75) เป็นต้อกระจก 17 คน (ร้อยละ 43) ส่วนกีกรวงเงิน ๆ ที่ผู้เข้าร่วมวิจัยทำร่วมด้วย ได้แก่ ทำความสะอาดบ้าน (ร้อยละ 82) จ่ายตลาด (ร้อยละ 70) ซักผ้า (ร้อยละ 68) ทำกับข้าว (ร้อยละ 63) ทำสวน (ร้อยละ 35) และเลี้ยงหลาน (ร้อยละ 20) ตามลำดับ

มีผู้ที่สามารถออกกำลังกายครบ 3 เดือนจำนวน 32 คน (ร้อยละ 80) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มร้ามพล่อง ≥ 3 ครั้ง/สัปดาห์ จำนวน 29 คน (ร้อยละ 91) และกลุ่มร้ามพล่อง <3 ครั้ง/สัปดาห์ จำนวน 3 คน (ร้อยละ 9) มีผู้ที่ออกจากการวิจัย 8 คน (ร้อยละ 20) เนื่องจากไม่มีเวลาออกกำลังกาย

เมื่อเปรียบเทียบผลการออกกำลังกาย ด้วยการร้ามพล่องป้าบุญมีแบบประยุกต์ ก่อนและหลังฝึกครบ 12 สัปดาห์ ผู้เข้าร่วมวิจัยที่ร้ามพล่องสม่ำเสมอ อย่างน้อย 3 ครั้ง/สัปดาห์ มีชีพจรขณะพักลดลง ($p=0.044$) มี functional reach test ($p=0.001$), TUG ($p=0.000$) และความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเหยียดขา ($p=0.000$) ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$) (ตารางที่ 1)

ผลการออกกำลังกายโดยวิธีร้ามพล่องป้าบุญมี แบบประยุกต์ในกลุ่มผู้เข้าร่วมวิจัยที่ร้ามพล่องไม่สม่ำเสมอ น้อยกว่า 3 ครั้ง/สัปดาห์ หลังฝึกครบ 12 สัปดาห์ พบร้าไม่มีความเปลี่ยนแปลงของชีพจรและความดันโลหิตขณะพัก ($p=0.362$, $p=0.751$), back scratch test ($p=0.239$), chair sit & reach test ($p=0.804$) และ แรงกำมือ

เครื่องมือวัด	ก่อนฝึก ค่าเฉลี่ย± SD	หลังฝึก ค่าเฉลี่ย± SD	p-value*
ชีพจรขณะพัก	80 ±10.7	76 ± 9.5	0.044*
ความดันโลหิตเฉลี่ย	86 ±11.3	84 ± 9.5	0.329
การทรงตัว			
Functional reach (นิ้ว)	19.9 ± 3.9	23.3 ± 4.9	0.001*
Timed up & go test (วินาที)	11.9 ± 2.6	10.9 ± 2.2	0.000*
ความยืดหยุ่น			
Back scratch test (นิ้ว)	-1.00 ± 4.0	-0.2 ± 3.7	0.239
Chair sit & reach test (นิ้ว)	2.0 ± 3.4	2.3 ± 5.9	0.804
ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ			
แรงกำมือ (ปอนด์)	62.5 ± 21.0	59.9 ± 17.1	0.217
กำลังกล้ามเนื้อเหยียดขา (ปอนด์)	11.5 ± 4.1	18.6 ± 7.4	0.000*

ตารางที่ 1 แสดงผลการออกกำลังกายร่างไม้พลดลงแบบปั๊บบุญมี ประยุกต์ ในกลุ่มผู้เข้าร่วมวิจัยที่ร่างไม้พลดลงไม่สม่ำเสมอ อย่างน้อย 3 ครั้ง/สัปดาห์จำนวน 29 คน (* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า p < 0.05)

เครื่องมือวัด	ก่อนฝึก ค่าเฉลี่ย± SD	หลังฝึก ค่าเฉลี่ย± SD	p value*
ชีพจรขณะพัก	65 ± 12.5	68 ± 7.6	0.362
ความดันโลหิตเฉลี่ย	84.0 ± 8.0	84.2 ± 10.1	0.751
การทรงตัว			
Functional reach (นิ้ว)	21.7 ± 2.5	21.0 ± 2	0.184
Timed up & go test (วินาที)	12.0 ± 2.9	13 ± 2.9	0.253
ความยืดหยุ่น			
Back scratch test (นิ้ว)	-1.0 ± 5.6	-1 ± 5.6	0.239
Chair sit & reach test (นิ้ว)	1.0 ± 0.56	1.3 ± 0.6	0.804
ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ			
แรงกำมือ (ปอนด์)	75.0 ± 13.2	67.7 ± 15.5	0.370
กำลังกล้ามเนื้อเหยียดขา(ปอนด์)	15.7 ± 2.0	14.7 ± 1.5	0.225

ตารางที่ 2 แสดงผลของผลของการออกกำลังกายร่างไม้พลดลงแบบประยุกต์ของปั๊บบุญมี ในกลุ่มผู้เข้าร่วมวิจัยที่ร่างไม้พลดลงไม่สม่ำเสมอ น้อยกว่า 3 ครั้ง/สัปดาห์ จำนวน 3 คน (* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า p < 0.05)

ด้านด่างๆของ SF-36	ก่อนฝึก ค่าเฉลี่ย± SD	หลังฝึก ค่าเฉลี่ย± SD	P value*
1. Physical functioning	65.9 ± 20.7	72.8 ± 20.0	0.042*
2. Role limitations due to Physical health problems	73.4 ± 37.5	91.4 ± 20.7	0.007*
3. Bodily pain	59.1 ± 19.6	72.0 ± 22.2	0.001*
4. General health perceptions	54.7 ± 17.0	64.5 ± 19.3	0.003*
5. Vitality	64.5 ± 13.6	69.4 ± 13.1	0.060
6. Social functioning	55.5 ± 10.0	55.0 ± 11.4	0.879
7. Role limitations due to Emotional problems	81.2 ± 31.6	91.7 ± 18.9	0.096
8. General mental health, covering Psychological distress & well-being	63.4 ± 7.5	63.6 ± 7.5	0.900

ตารางที่ 3 แสดงคะแนนด้านต่างๆ ของแบบรับคุณภาพชีวิต SF-36 ก่อนและหลังออกกำลังกายร่างไม้พลดลงแบบประยุกต์ของปั๊บบุญมี ของประชากรที่ฝึกครบ 3 เดือน (* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า p < 0.05)

(p=0.37) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 2)

ในการประเมินคุณภาพชีวิต (SF-36) หลังจากฝึกครบ 12 สัปดาห์ของผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมดจำนวน 32 คนพบว่ามีคุณภาพชีวิตในด้าน physical functioning ($p = 0.042$) ด้าน role limitations due to physical health problems ($p = 0.007$) ด้าน bodily pain ($p = 0.001$) และด้าน general health perception ($p = 0.003$) ดีขึ้นจากก่อนฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) (ตารางที่ 3)

เมื่อวัดความพึงพอใจหลังฝึก พบร่วมส่วนใหญ่อยู่ในระดับพึงพอใจจำนวน 25 คน (ร้อยละ 67) และระดับพึงพอใจมากจำนวน 12 คน (ร้อยละ 32) รองลงมาตามลำดับ (ตารางที่ 4) ปัญหาหลังออกกำลังกายพบว่าป่วยเมื่อหลังฝึก 7 คน (ร้อยละ 22) และจาก 7 คนมี 5 คน ที่ต้องกินยาแก้ปวดที่เหลือ 25 คน (ร้อยละ 78) ไม่มีภาวะแทรกซ้อน

บทวิจารณ์

จากการศึกษาพบว่า การร่างไม้พลดลงแบบปั๊บบุญมี ≥ 3 ครั้ง/สัปดาห์ เป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ สามารถเพิ่มสมดุลการทรงตัว ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเหยียดขา และคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุได้ แต่ถ้าออกกำลังกาย < 3 ครั้ง/สัปดาห์ ไม่พบความแตกต่างของสมดุลการทรงตัวและความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ดังกล่าว ซึ่ง มีความสำคัญต่อการทำกิจวัตรประจำวันต่างๆ การเดินและป่องกัน การลีม^(14,15) การออกกำลังกายร่างไม้พลดลงปั๊บบุญมี แบบประยุกต์ไม่มีผลต่อแรงบีบมือในผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอาจเนื่องมาจากการร่างไม้พลดลงเป็นการใช้แรงกำมือระดับ submaximum force จึงไม่มีผลในการเพิ่มแรงบีบมือซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่องการออกกำลังกายแบบท่าร่างไม้พลดลง กระป๋องของที่มีผลต่อสมรรถภาพทางกาย เกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุ⁽⁷⁾

ผลการศึกษาด้านการทรงตัว เมื่อวัดก่อนและหลังฝึกพบว่าผู้สูงอายุมีค่า functional reach test และ TUG test แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากการฝึกร่างไม้พลดลง มีการย่อเหยียดขา เช่นท่าหมุนกาย ท่าตาซั่ง ท่านกบิน และท่าศอกันฯ ทำให้หลังฝึกผู้เข้า

ผู้เข้าร่วมวิจัย (คน)	พิงพอใจ	พิงพอใจมาก
จำนวน (คน)	จำนวน (คน)	
ผู้ที่รำไม่พลองอย่างน้อย 3 ครั้ง/สัปดาห์	20	9
ผู้ที่รำไม่พลองน้อยกว่า 3 ครั้ง/สัปดาห์	1	2
ผู้ที่ถอนตัว*	5	1
รวม จำนวน (คน)(ร้อยละ)	26(67)	12(32)

ตารางที่ 4 แสดงความพึงพอใจในการฝึกของผู้เข้าร่วมวิจัย (*หมายเหตุติดต่อไม่ได้ 2 คน)

ร่วมวิจัยมีกำลัง กล้ามเนื้อเหยียดเข้าด้ีขึ้น และมีผลทำให้การทรงตัวดีขึ้น

ด้านสมรรถภาพของปอดและหัวใจพบว่าซีพาราณะ พักทั้งก่อนและหลังฝึกไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแม้จะมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มผู้ที่รำไม่พลองอย่างน้อย 3 ครั้ง/สัปดาห์ แต่ซีพาราที่ลดลง 3 ครั้ง/สัปดาห์ถือว่าไม่มีนัยสำคัญทางคลินิก แสดงให้เห็นว่าการฝึกรำไม่พลอง ปั๊มนูญมีแบบประยุกต์เป็นเวลา 12 สัปดาห์ ไม่สามารถเพิ่มสมรรถภาพของปอดและหัวใจ

การศึกษาผลทางด้านคุณภาพชีวิตโดยการใช้ SF-36 พบร่างหลังฝึกครบ 12 สัปดาห์ ผู้เข้าร่วม วิจัยมีคะแนนด้านความสามารถทางด้านร่างกาย ความเจ็บปวดทางด้านร่างกายและสุขภาพโดยทั่วไปดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในประชากรที่ฝึก ACSM standard program อย่างสม่ำเสมอ เป็นเวลา 6 เดือน จะมีคุณภาพชีวิต SF-36 ด้านความสามารถทางด้านร่างกาย ความเจ็บปวดทางด้านร่างกายและสุขภาพโดยทั่วไปดีขึ้น⁽¹⁶⁾

ระหว่างการฝึกรำไม่พลองไม่พบปัญหาที่เป็นข้อควรระวังต่อผู้สูงอายุ มีเพียงปัญหาการปวดเมื่อย กล้ามเนื้อหลังฝึกเพียง 7 คน (ร้อยละ 24) และใน 7 คนนี้ต้องมีคนกินยาแก้ปวดหลังฝึก 4 คน เนื่องจากปัญหาการออกกำลังกายที่พับน้อย และการวัดระดับความพึงพอใจที่อยู่ระหว่างพึงพอใจถึงพึงพอใจมาก น่าจะเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้เข้าร่วมวิจัยออกกำลังกายได้อย่างสม่ำเสมอ

ข้อจำกัดของการศึกษาครั้งนี้คือประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงทำให้ผลการศึกษามิได้เป็น ตัวแทนของประชากรผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและชาย

จากการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะคือควรมีการศึกษาถึงผลการออกกำลังกายรำไม่

พลองแบบบ้า บุญมีประยุกต์ในระยะยาว เพื่อให้ได้ผลลัพธ์เด่นยิ่งขึ้นหรือทำการศึกษาผลการออกกำลังกายรำไม่พลองของบ้าบุญมีแบบดั้งเดิมเพื่อศึกษาความเหมาะสมของ intensity ต่อผู้สูงอายุต่อไป

การรำไม่พลองแบบบ้าบุญมีประยุกต์สามารถเพิ่มสมดุลการทรงตัว ความแข็งแรง ของกล้ามเนื้อเหยียดเข้าและคุณภาพชีวิตให้ผู้สูงอายุ แต่ไม่มีผลต่อความยืดหยุ่น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคุณสุทธิพลด อุดมพันธุรักษานห่วยระบบวิทยาคัลเลจ สถานส่งเสริมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ที่ให้คำแนะนำการใช้สติวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- Singh M. Physical fitness and exercise. In: Path MSJ, Sinclair A, Morley JE, editors. Principle and practice of geriatric medicine, 4th ed. West Sussex: John Wiley & Sons, 2006: 122-38.
- Adams WC. Multistage treadmill walking performance and associated cardio-pulmonary responses of middle-aged men. Clin Sci 1972; 42: 355-70.
- Durnin A. Womersley J. Body fat assessed from total body density and its estimation from skin fold thickness measurements on 481 men & women aged from 16 to 72 years. Br J Nutr 1974; 32: 77-97.
- Tideiksaar R. Falls. In: Bonder BR, Wagner MB, editors. Functional performance in older adults. 1st ed. Philadelphia: Davis, 1994: 224-37.
- Tideiksaar R. Falls. In: Bonder BR, Wagner MB, editors. Functional performance in older adults. 1st ed. Philadelphia: Davis, 1994: 224-37.
- Timiras PS. Systemic and organismic aging: Skeleton, joint and cardiac muscles. In: Raton B, Timiras PS, editors. Physiological basis of aging and geriatrics, 3rd ed. Florida: CRC Press LLC, 2001: 375-93.
- Nakamura Y, Kikuchi H, Oka K, Ota A, Miyauchi T. Stage of change of exercise affects health related quality of life. Int J Sport Health Sci 2006; 4: 67-73.

000_000000_00300.xls. Accessed on September10, 2006

- Permsirivanich WA, Lim A, Promrat T. Long stick exercise to improve muscular strength & flexibility in sedentary individuals. Southeast Asian J Trop Med Public Health 2006; 37: 595-600.

7. รุจัน เลานภกติ. การพัฒนาการออกกำลังกายแบบท่ารำไม่พลองกระบะงที่มีต่อสมรรถภาพทางกายเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์สาขาชีวิทยาศาสตร์การกีฬา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย:2549

- Kuptniratsaikul V, Dajpratham P, Praditsuwan R. The timed up & go: A practical basic mobility skills assessment in the elderly. Siriraj Med J 2006; 58: 588-91.

9. ผุสดี สะทอง. 10 ท่า การบริหารร่างกาย ด้วยท่อนไม้ แบบบ้าบุญมี. หมวดชาวบ้าน 2550; 339: supplement.

- Cook AS, Woollacott M. Motor control theory and practical application, 2nd ed. Maryland: Lippincott Williams & Wilkins, 1995: 272-3.

11. Rikli RE, Jones CJ. Senior fitness test manual, 1st ed. Champaign: Humankinetics, 2001.

- Bohannon RW. Manual muscle test scores and dynamometer test scores of knee extension strength. Arch Phys Med Rehabil 1986; 67: 390-2.

13. Kongsakon R, Silpakit C. Thai version of the medical outcome study 36 items short form health survey: an instrument for measuring clinical results in mental disorder patients. Rama Med J 2000; 23: 8-19.

- Tideiksaar R. Falls. In: Bonder BR, Wagner MB, editors. Functional performance in older adults. 1st ed. Philadelphia: Davis, 1994: 224-37.

15. Timiras PS. Systemic and organismic aging: Skeleton, joint and cardiac muscles. In: Raton B, Timiras PS, editors. Physiological basis of aging and geriatrics, 3rd ed. Florida: CRC Press LLC, 2001: 375-93.

- Nakamura Y, Kikuchi H, Oka K, Ota A, Miyauchi T. Stage of change of exercise affects health related quality of life. Int J Sport Health Sci 2006; 4: 67-73.